

Navráť mi radosť z tvojej spásy

Aby sme mohli preukazovať milosrdenstvo druhým, musíme ho najprv sami prijať od Boha. Musíme mu ukázať svoje rany, nechať sa ním uzdraviť a milovať ho. Vo svete, ktorý je „často nemilosrdný k hriešnikovi a zhovievavý k hriechu“, je Žalm 51 (Zmiluj sa, Bože, nado mnou) krásnou prosbou o odpustenie, ktorá oslobodzuje dušu a navracia nám radosť z pobytu v Otcovom dome.

23.11.2022

Miserere mei, Deus, secundum misericordiam tuam – Zmiluj sa, Bože, nado mnou pre svoje milosrdenstvo.^[1] Tento žalm už tritisíc rokov živí modlitbu všetkých pokolení Božieho ľudu, recituje sa každý piatok počas ranných chvál v liturgii hodín a nástupcovia svätého Josemaríu sa ho modlia – podobne ako on – každý večer ležiac na zemi,^[2] aby svojím telom vyjadrili význam slov, z ktorých je tento „*magnificat milosrdenstva*“, ako ho nedávno nazval pápež, zložený. Je to „*magnifikat* skrúšeného a poníženého ducha, ktorý vo svojom hriechu má tú veľkosť vyznať Boha, ktorý je verný, ktorý je väčší než hriech.“^[3]

Žalm 51 (*Zmiluj sa, Bože, nado mnou*) nás uvádza do „hlbokého rozjímania

o vine a milosti“.^[4] Izraelská tradícia ho vkladá do úst Dávidovi po tom, čo ho prorok Nátan na Boží podnet pokarhá za jeho cudzoložstvo s Betsabou a za vraždu Uriáša.^[5] Prorok nevrhá kráľovi obvinenie priamo do tváre, ale používa podobenstvo,^[6] v ktorom Dávid sám rozpozná svoj hriech. *Peccavi Domino* – Zhrešil som proti Pánovi!^[7] Prosebné zvolanie *miserere* – Zmiluj sa nado mnou, ktoré vychádza z Dávidovho srdca, vyjadruje aj jeho skrúšenosť a vedomie, že ľuďom okolo seba spôsobil bolesť. Keď si Dávid uvedomí škodu, ktorú spôsobil svojím hriechom, hľadá útočisko a uzdravenie u Pána, ktorý jediný môže všetko napraviť. „Lebo keby nám srdce nám niečo vyčítalo, Boh je väčší ako naše srdce a vie všetko.“^[8]

Lebo nevedia, čo robia

Hriech sa nám môže spočiatku zdať príťažlivý vďaka oslobodeniu, ktoré

ponúka: oslobodiť sa od Boha a byť skutočne sám sebou. Toto zdanlivé oslobodenie je však len prelud, ktorý sa čoskoro zmení na ťažké bremeno. Silný a nezávislý človek, ktorý si myslí, že dokáže umlčať svoje svedomie, sa skôr či neskôr dostane do slepej uličky, jeho duša sa vyčerpá a „už mu nebudú stačiť obvyklé vysvetlenia a neuspokoja ho klamstvá falošných prorokov.“^[9] Je to začiatok obrátenia alebo skôr jedno z neskorších obrátení v našom živote, ktoré „nasledujú po tom prvom“ a sú „ešte dôležitejšie a náročnejšie“.^[10]

K obráteniu nedochádza vždy tak rýchlo ako v prípade kráľa Dávida. Zaslepenosť, ktorá predchádza a sprevádza hriech a ktorá rastie každým hriechom, môže byť dlhodobá. Veľmi ľahko klameme samých seba tým, že si svoje konanie ospravedlňujeme a hovoríme si, že to nie je až také strašné. Podobný postoj vidíme aj okolo seba vo svete, ktorý

je „príliš často nemilosrdný k hriešnikovi a zhovievavý k hriechu“. ^[11] Je nemilosrdný k hriešnikovi, lebo ničivý účinok hriechu je jasne viditeľný na jeho správaní, a zhovievavý k hriechu, pretože priznať, že hriech je zlý, by znamenalo zakázať určité „veci“. Tomuto riziku sme vystavení všetci. Vidíme ošklivosť hriechu u druhých, ale neodsudzujeme svoj vlastný hriech. Nielenže nie sme schopní preukázať milosrdenstvo, ale nie sme schopní milosrdenstvo ani prijať.

Necitlivosť spôsobená hriechom a vlačnosťou má niečo zo sebaklamu a úmyselnej slepoty. Chceme *nevidieť*, robíme sa, že nevidíme, a preto potrebujeme odpustenie od Boha. Ježiš sa na hriech pozerá takto, keď na kríži hovorí: „Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo robia.“ ^[12] Ak by sme v Pánových slovách videli len blahosklonné zakrývanie hriechu, unikla by nám ich hĺbka. To, že sa

vzďaľujeme od Boha, *vieme*, a predsa *nevieme*, čo robíme. Uvedomujeme si, že konáme zle, ale už zabúdame, že tým nič nedosiahneme. Pán sa zľutúva nad obojím, aj nad hlbokým smútkom, ktorý to v nás zanechá. Svätý Peter vedel a zároveň nevedel, čo robí, keď zrádzal svojho Priateľa. Neskôr sa „horko rozplakal“, ^[13] jeho slzy mu prečistili zrak a videl jasnejšie.

„Kristovo milosrdenstvo nie je lacno dostupná milosť, nepredpokladá banalizáciu zla. Kristus nesie na svojom tele a vo svojej duši ťarchu zla, všetku jeho ničivú silu. Spaľuje a v utrpení premieňa zlo na oheň svojej trpiacej lásky.“ ^[14] Jeho odpúšťajúce slová na kríži: „Nevedia, čo robia“ nám odhaľujú jeho milosrdný plán: aby sme sa vrátili do otcovho domu. Preto nás z kríža zveruje pod ochranu svojej matky.

Túžba po otcovom dome

„Ľudský život v istom zmysle predstavuje neustály návrat do domu nášho Otca.“^[15] K prvému obráteniu a ku všetkým nasledovným dochádza tak, že si človek uvedomí, že v istom zmysle stratil domov.

Márnotratnému synovi sa cnie syn „po práve upečenom chlebe, ktorý sluhovia v dome jeho otca jedávajú na raňajky. Nostalgia je mocný cit. Súvisí s milosrdenstvom, pretože nám rozširuje dušu (...) Na tomto širokom pozadí nostalgie, ako nám hovorí evanjelium, tento mladík vstúpil do seba a pocítil svoju úbohosť. A každý z nás si môže nájsť, alebo sa nechať priviesť k tomu bodu, kde sa cíti najúbohejší. Každý z nás má svoje tajomstvo úbohosti vo svojom vnútri... Treba prosiť o milosť ho nájsť.“^[16]

Márnotratný syn si uvedomuje, že byť preč z otcovho domu znamená vlastne byť preč z vlastného domu. Prichádza na to, že miesto, ktoré

predtým považoval za prekážku svojej realizácie, je v skutočnosti domovom, ktorý nikdy nemal opustiť. Ale aj tí, ktorí žijú v otcovom dome, môžu byť srdcom inde. To je prípad staršieho brata z podobenstva. Hoci neopustil otcov dom, srdcom bol ďaleko. Slová proroka Izaiáša, ktoré Ježiš použil vo svojej kázni, sa vzťahujú aj na neho: „tento ľud sa mi približuje svojimi ústami a svojimi perami ma ctí, srdce si však vzdáľuje odo mňa“.^[17]

Starší brat „nikdy nepovie *otec*, nikdy nepovie *brat*, myslí iba na seba samého, hrdí sa tým, že vždy zostal pri otcovi a slúžil mu. (...) Úbohý otec! Jeden syn mu odišiel, druhý mu nikdy nebol skutočne blízkym!

Utrpenie otca je ako utrpenie Boha, utrpenie Ježiša, keď sa vzdialime, či už odídeme preč, alebo sme blízko, no bez toho, aby sme boli blízkymi.“^[18] Aj v našom živote môžu nastať chvíle, keď sa síce nevzdialime

ako mladší brat, ale napriek tomu si uvedomujeme, že sa do istej miery podobáme staršiemu synovi. Sú chvíle, keď nám Boh dáva viac svetla, lebo nás chce pritiahnúť na svoje srdce. Sú to chvíle nového obrátenia.

Z rozhovoru medzi starším bratom a otcom je na prvý pohľad zrejmá nežnosť otcovho srdca a v protiklade tvrdosť synovho srdca.^[19] Z jeho strohej odpovede cítiť, že stratil radosť, ktorú by mal mať z toho, že je v otcovom dome. Stratil schopnosť radovať sa s otcom a so svojím bratom. Mal pre nich len výčitky, videl len ich chyby. „Keď sa vnútorný život uzavrie do vlastných záujmov, nezostane v ňom miesto pre druhých,(...) Boží hlas nepočuť, ustane sladká radosť z jeho lásky, vyhasne entuziazmus pre konanie dobra. Aj veriacim hrozí vážne a trvalé riziko.“^[20]

Otec je zaskočený a snaží sa obmäkčiť tvrdé srdce svojho staršieho syna. Tento jeho syn síce zostal doma, ale podvedome závidel mladšiemu bratovi jeho bezohľadné sebestvo. Jeho vlastné sebestvo bolo možno „rozumnejšie“, a preto menej nápadné, ale o to nebezpečnejšie. Otec sa mu snaží všetko vysvetliť: „Ale patrilo sa hodovať a radovať sa, lebo tento tvoj brat bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa.“^[21] Dôrazne ako otec a nežne ako matka ho karhá: Syn môj, mal by si sa radovať. Čo sa deje s tvojím srdcom? „Aj on potrebuje objaviť otcovo milosrdenstvo,“^[22] potrebuje pocítiť túžbu po otcovom dome, pocítiť tú nežnú bolesť, ktorá nás núti vrátiť sa domov.

Navráť mi radosť z tvojej spásy

Tibi, tibi soli peccavi et malum coram te feci – Proti tebe, proti tebe samému som sa prehrešil a urobil som, čo je v

tvojich očiach zlé.^[23] Duch Svätý, ktorý „ukáže svetu, čo je hriech,“^[24] je ten, kto ukáže, že táto túžba, tento nepokoj nepochádza len z vnútornej nerovnováhy, ale že má svoj skutočný pôvod v zranenom vzťahu. Vzdialili sme sa od Boha a nechali sme ho samého, a tým sme nechali samých seba. „*In multa defluximus*“^[25] napísal svätý Augustín. Keď sa vzdialíme od Boha, rozptyľujeme sa mnohými vecami a náš dom pustne.^[26] Duch Svätý nás vedie k návratu k Bohu, ktorý jediný môže odpustiť naše hriechy.^[27]

Tak ako sa vznášal nad vodami na začiatku stvorenia sveta,^[28] tak sa teraz vznáša nad dušami. To on pohl hriešnicu k tomu, aby sa mlčky priblížila k Ježišovi. Božie milosrdenstvo ju prijalo s radosťou, zatiaľ čo hostia pri stole nechápali, prečo plače, prečo mu nohy utiera svojimi vlasmi a prečo mu ich natiera voňavým olejom:^[29] Ježiš je

dojatý vo svojom srdci a hovorí, že jej bolo veľa odpustené, pretože veľa milovala.^[30]

Túžba po Otcovom dome je túžbou po Božej blízkosti a milosrdenstve, po tom, aby sme mali „citlivé srdce – ľudsky i nadprirodzene – preniknuté pevnou, obetavou a veľkorysou láskou“.^[31] Keď sa ako mladší syn vrátíme do otcovho náručia, pochopíme, že najlepším liečiteľom našich rán je on, Boh Otec. „V tomto podobenstve sa dá vytušiť aj tretí syn. - Tretí syn? A kde? – Je skrytý! Je to ten, ktorý sa ,nepridržiaval svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu‘ (Flp 2,6-7). Tento Syn-Služobník je Ježiš! Je predĺžením Otcových rúk a jeho srdca: on prijal zblúdeného a umyl zašpinené nohy. On pripravil hostinu na slávnosť odpustenia.“^[32]

Cor mundum crea in me, Deus – Bože, stvor vo mne srdce čisté^[33]. Žalm 51

opakovane hovorí o čistote srdca,^[34] a pritom nejde o narcizmus alebo škrupule, pretože „kresťan nemôže byť maniackym lovcom nepoškvrnených pracovných výkazov.“^[35] Je to skôr láska. Hriešnik, ktorý ľutuje svoje hriechy, je ochotný urobiť čokoľvek, aby sa jeho srdce uzdravilo a aby znovu získal radosť z Božej blízkosti. *Redde mihi laetitiam salutaris tui – Navráť mi radosť z tvojej spásy.*^[36] Ak sa budeme na veci pozerat' takto, potom pre nás spoveď nebude byrokratickou a rutinnou záležitosťou. „Nám všetkým môže prospieť otázka: Keď som po spovedi, oslavujem? Alebo rýchlo prechádzam k ďalšej veci, ako keď sa vraciame od lekára s nie celkom zlými výsledkami, ktoré založíme do obalu a prechádzame na inú vec?“^[37]

Kto sa raduje, vie si vážiť to, čo dostáva, a je vďačný za to, že mu bolo odpustené. V pokání vidí niečo viac

než len snahu o spravodlivosť.
Pokánie je požiadavka srdca, ktoré cíti, že musí žiť podľa svojich slov – Zhrešil som, Pane, zhrešil som. Svätý Josemaría zasa odporúča pestovať „ducha pokánia“.^[38] *Skrúšené a ponížené srdce*^[39] chápe potrebu vrátiť sa k Bohu a zmieriť sa s ním. Vie tiež, že sa to nestane zo dňa na deň. A pretože na obnovenú zrelosť potrebujeme obnovenú lásku, je to láska sama, ktorá nám môže pomôcť. „Láska sa odpláca láskou.“^[40] Pokánie je láska, ktorá nám pomáha znášať utrpenie s chuťou a radosťou, aby sme odčinili bolesť, ktorú sme spôsobili Bohu a ostatným, bez toho, aby sme si pripisovali príliš veľkú dôležitosť alebo robili „zvláštne veci“.^[41]

To je aj zmysel slov, ktoré spovedník vraví kajúcnikovi v obrade pokánia po rozhrešení: „Nech ťa utrpenie nášho Pána Ježiša Krista... čokoľvek dobré urobíš a čokoľvek zlé vytrpíš,

uzdraví z hriechov, nech ti pomôže rásť v svätosti a odmení ťa večným životom.“^[42] A okrem toho: „Aký krátky je život na pokánie!“^[43] Celý náš život sa má vyznačovať radostnou rezignáciou, dôverou v utrpenie bez obáv a škrupúl, lebo *Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias* – Bože, ty nepohŕdaš srdcom skrúšeným a poníženým.^[44]

Carlos Ayxelá

.....

[1] Ž 51, 1.

[2] Porov. A. Vázquez de Prada, *Zakladateľ Opus Dei*, zv. III, s. 280.

[3] Pápež František, Prvá meditácia počas duchovnej obnovy pre kňazov, 2.6.2016.

[4] Sv. Ján Pavol II., generálna audiencia, 24.10.2001.

[5] Porov. 2 Sam 11,2 a nasl.

[6] Porovnaj 2 Sam 12,2-4.

[7] 2 Sam 12,13.

[8] 1 Jn 3,19-20.

[9] Svätý Josemaría, Boží priatelja, 260.

[10] Svätý Josemaría, Íst' s Kristom, 57.

[11] Pápež František, homília z 24.12.2015.

[12] Lk 23,34.

[13] Mt 26,75.

[14] Kardinál Joseph Ratzinger, homília počas omše *Pro eligendo pontifice*, 18.4.2005.

[15] Íst' s Kristom, 64.

[16] Pápež František, Prvá meditácia počas duchovnej obnovy pre kňazov, 2.6.2016.

[17] Iz 29,13; porov. Mt 15,8.

[18] Pápež František, generálna audiencia, 11.5.2016.

[19] Porov. Lk 15,28-32.

[20] Pápež František, apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium*, bod 2.

[21] Lk 15,32.

[22] Pápež František, generálna audiencia, 11.5.2016.

[23] Ž 51, 4.

[24] Porov. Jn 16,8. Takto prekladá svätý Ján Pavol II. slová Ježišovej kňazskej modlitby vo svojej encyklike *Dominum et vivificantem* (18.5.1986), 27-48, kde sa nad nimi hlboko zamýšľa.

[25] Sv. Augustín, *Vyznania*, X, 29, 40.

[26] Porov. Mt 23,38.

[27] Porov. Lk 7,48.

[28] Porov. Gen 1,2.

[29] Porov. Lk 7,36-50.

[30] Porov. Lk 7,47.

[31] *Boží priatelia*, 232.

[32] Pápež František, Anjel Pána, 6.3.2016.

[33] Ž 51,12.

[34] Porov. Ž 51, 2, 7, 9, 10, 17.

[35] *Íst' s Kristom*, 75.

[36] Ž 51,12.

[37] Pápež František, homília z 24.3.2016.

[38] Porov. Svätý Josemaría, *Vyhňa*, 784. V knihe *Boží priatelja*, 138-140, náš Otec vysvetľuje ozajstný význam ducha pokánia na niekoľkých príkladoch.

[39] Ž 51,17.

[40] *Vyhňa*, 442.

[41] *Vyhňa*, 60.

[42] Obrad pokánia, 104.

[43] Sv. Josemaría, *Krížová cesta*, 8. zastavenie.

[44] Ž 51,19.